

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М.П. ДРАГОМАНОВА
ГО «УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПЕДАГОГІВ І ПСИХОЛОГІВ ПОЧАТКОВОЇ,
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

**«ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ»**

ЗБІРНИК ТЕЗ
УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОГО ONLINE-МАРАФОНУ
27 – 29 вересня 2022 року

Київ
2022

УДК 373.2:7.038.6]:001.895(4)

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНІЗМУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ: Збірник тез Міжнародного online-марафону вітчизняних і зарубіжних дослідників, науковців, освітян, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, педагогів-практиків (27-29 вересня 2022 року, м. Київ, Україна). Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2022. 208 с.

Видання містить матеріали, що покладені в основу доповідей, повідомлень, аналітичних оглядів вітчизняних і зарубіжних дослідників, представників наукових шкіл, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, освітян, педагогів-практиків та усіх інших, зацікавлених у висвітленій проблематиці під час роботи Міжнародного online-марафону «Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики», який відбувся 27-29 вересня 2022 року на честь відзначення Всесвітнього дня дошкілля.

Матеріали Збірника можуть бути корисними науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та наукових ступенів, які здійснюють дослідження в межах відповідних напрямів, педагогам-практикам закладів дошкільної освіти та усім тим, хто цікавиться європейським досвідом та інноваційними практиками в зарубіжних країнах.

Редакційна колегія:

Цветкова Г.Г., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова (голова)

Шулигіна Раїса Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Довбня Софія Олегівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Шелепко Галина Володимирівна, асистент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Адреса редакційної колегії:

01601, м. Київ, вул. Тургенєвська, 8/14

Телефон : (044) 484-63-94

Кафедра педагогіки і психології дошкільної освіти

E-mail: 2016_9379992@ukr.net

Відповідальний за випуск:

Шулигіна Р.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Усі матеріали друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.
Автори несуть відповідальність за фактичний (добросесний і коректний) виклад поданих у тезах даних

УДК 373.2:7.038.6]:001.895(4)

розв'язання складних психолого-педагогічних ситуацій, рекомендацій щодо залучення дитини до освітнього процесу в інклюзивному закладі; корегування психологічного стану батьків, способів взаємодії із дитиною, її соціалізації; залучення батьків до співпраці з командою психолого-педагогічного супроводу дитини; попередження складних ситуацій у системі сімейного виховання дитини з ООП; попередження емоційного вигорання батьків, залучення необхідних для психолого-педагогічного супроводу ресурсів.

Висновки та перспективи подальших пошуків. Отже, психолого-педагогічний супровід батьків є важливою ланкою у вихованні, навчанні і розвитку дитини з ООП і потребує розробки ефективної моделі підтримки батьків дітей даної категорії, оскільки якісно організований супровід знижує фрустраційне навантаження на членів сім'ї, підвищує реабілітаційні можливості сім'ї, налагоджує ефективну взаємодію сім'ї та закладу освіти для ефективного впровадження ідеї інклюзивного навчання.

Список використаних джерел:

1. Гецько С. І. Взаємодія дитячого садка з батьками дітей з особливими потребами. *Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в навчальних закладах: зб. наук. пр.* Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1 (44) 2011. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ozfm/2011_44/getsko.pdf. (дата звернення: 26.09.2022).
2. Бовгиря Н. В. Психолого-педагогічний супровід дітей в умовах модернізації навчально-виховного процесу. Дубровиця, 2009. 146 с.

Товкач І. Є.

*кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ У ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Важливо вказати, що саме мова формує свідомість і є важливим складником української національної ідентичності. Тому формування мовлення у дитини дошкільного віку є актуальним в умовах сьогодення України.

Аналіз досліджень і публікацій. Ще Михайло Драгоманов, та його дружина Людмила Кучинська-Драгоманова, дядина Лесі Українки, слушно зауважували, що якщо народ відмовляється від своєї мови, відмовляється від самого себе, а та частина народу, яка міняє мову, робить тим самим рішучий крок до зміни національної належності.

Беззаперечно, що в умовах війни українська мова стала показником національної ідентичності усього патріотично налаштованого населення України незалежно від певної національності та народності. Так дослідник Михайло Степико у своїй монографії пише, що для України гострота проблеми національної ідентичності детермінується поліетнічністю її населення, адже на території України проживають представники понад 130 національностей та народностей і кожен із цих представників вважає той чи інший регіон нашої країни своєю Батьківщиною [2, с. 3-5]. Тому, очевидно, що українське суспільство є мультикультурним зі складною структурою ідентифікацій, які не завжди мають спільні національні засади

Метою дослідження є надання практичних психологічних порад щодо формування мовлення дошкільника в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. У дошкільному віці в дітей завдяки зростанню словникового запасу, розумінню основи граматичної будови мови значно покращується зв'язне мовлення. Так, зазвичай дошкільник веде з дорослими порівняно довгі й складні розмови на теми, що викликають інтерес у нього, хоча іноді ці розмови досить безглузді. Також із задоволенням дитина слухає (адже дошкільник – активний слухач!) і переказує казки, читає з пам'яті улюблені вірші (народні й авторські) і т. под. Помітно ускладнюється *регулювальна функція мовлення*. А це означає, що дитина не тільки здатна виконувати інструкції дорослого, але й прагне, щоб вони були мотивовані.

Мовлення дитини формується шляхом наслідування нас, дорослих. Потреба спілкування з дорослими і однолітками залишається однією з найважливіших. У разі, якщо ми роздратовані, розлючені і відчуваємо, що зараз зірвемося в крик (як прояв гніву), тихо скажемо нашій дитині: *«Я дійсно дуже розлючена зараз. Давай ми поговоримо, як тільки я заспокоюсь»*. Звичайно, є

ситуації, коли нам треба підвищити голос... Наприклад, коли треба швидше бігти ховатися від вибухів тощо.

Як показують наші спостереження, *спілкування українською з дитиною не лише сприяє формуванню активного українського мовлення, а й підіймає настрій не лише дитині, а й дорослим*, які можуть не розуміти цієї мови, але відчувати її мелодійність, пестливість, позитив... співати українську народну закличку: *«Сонечко, сонечко, виглянь у віконечко, дітки гуляють, тебе виглядають...»*... Потім – складати рядки самостійно: *«Сонечко, сонечко, виглянь у віконечко! Світи на суничку, щоб поспіло в неї личко. Гам!»* і т. ін.

Зазначимо, що *тема війни не оминає дитину дошкільного віку, тому щодня можна почути від неї фрази: «Давай говорити про війну!», «Я у війну граюся. Бачиш, будинок зруйнував!», «А Україна переможе?...»*... На нашу думку, не варто уникати таких розмов. Однак *треба намагатися стисло й правдиво відповідати саме на питання, яке ставить дитина з врахуванням її вікових та індивідуальних особливостей*. Діти мають бути впевнені, що коли приходять до своїх дорослих, яким довіряють – отримують відповідь, інакше шукатимуть її з інших джерел... *Варто не підіймати тих аспектів, про які дитина не запитує*. Але в спілкуванні на тему війни радимо бути обережними, адже пояснюючи цю тему, можна надовго дати упереджене ставлення до певної нації, категорії людей, обставин. Дорослим слід бути свідомим свого стану (не бути агресивними, а бути стабільними).

Переконані, що *позитивний емоційний стан дорослих, які знаходяться поряд з дитиною, важливіший за будь-які слова і фрази*. Коли дитина бачить, що дорослий не контролює ситуацію, не контролює сам себе – це дуже її лякає, і тут можливе виникнення *тривожності*, яку потім важко подолати. Адже дитина весь час перевірятиме, чи дорослий у порядку, що з ним відбувається. Це дуже виснажує її емоційно і навіть фізично.

Важливо уважно спостерігати за поведінкою дитини, і керувати засобом влучно сказаного слова, прикладів етичного змісту з творів дитячої літератури: «А йому відповіли малюки: – Ну навіщо вереда нам такий? Ні, не візьмемо тебе Ми сюди: В дитсадочок нам не треба ве-ре-ди!» (Г. Бойко «Вереда») Пам'ятаєш, хлопчик весь час вередував, і з ним не хотіли гратися

дітки в дитсадку! Як думаєш, чому?» (Г. Бойко «Вереда» і т. под.) [1]. *Не менш важливо уважно спостерігати за мовленням дошкільника чи його відсутністю/*

Так, коли дитина не ставить запитань дорослому – це не означає, що тема її не зацікавлює, адже у дитини дошкільного віку ще немає розуміння контексту, власного інструментарію для психічного опрацювання інформації, і тоді лімбічна система мозку дає свої сигнали. А вона відповідає, зокрема, за емоційно-мотиваційну сферу, наприклад, агресію, страх, пам'ять, формування біологічних фаз сну. І тоді *дитина може поведінково показувати те, про що не говорить дорослим*: почала гірше спати, їй сняться жахи; смочче пальці, обкушує нігті – це все ознаки, що щось відбувається. Якщо ми бачимо *тривожні сигнали*, то спробуємо дати раду самим, у першу чергу *повертаємо чітке дотримання щоденних потреб життєдіяльності*: сну, прогулянок, прийомів їжі... Використовуємо *гумор і шепіт замість крику*. *Вирішуємо проблеми своєчасно і з допомогою фахівців*. *Пробуємо говорити з дитиною, запитуємо*: «Ти щось побачив, що тебе вразило? Хочеш поговоримо?». Адже коли тривога виходить на свідомий рівень, можна *дозволити виплеснути почуття в розмові про це*. *А також запропонувати помалювати, зробити аплікацію, зліпити...*

Отже, в умовах війни треба постійно бути поряд з дитиною, *уважно слухати і спостерігати за її діями*. Показати, що війна –це десь далеко, а тут є твій великий, безпечний, спокійний дорослий. *Важливо обіймати дитину, давати відчутти кордони, якщо вона не проти цього*. І закінчувати розмову словами: «Ти тут зі мною у безпеці! Я велика як гора мама (бабуся). Ми разом з татом (мамою) будемо жити довго-довго». Цей спосіб дуже ефективний для зміцнення психологічного та фізичного здоров'я дитини, передавання батьківської любові, установлення позитивних взаємин та ін. *Коли ж є ознаки, що дитину щось налякало, вразило – треба гратися разом*. Радимо частіше вовтузитися, будувати різні халабуди в кімнаті з подушок, одіял, гратися з м'якими іграшками. У більш старших дітей спершу краще запитати: «Як будемо сьогодні з тобою гратися?». *Треба більше супроводжувати, а не вести в грі замість дитини*.

Висновки та перспективи подальших пошуків. Переконані, що одним з важливих завдань дорослих (батьків, педагогів) зберегти дитячу психіку, формувати українське мовлення, постійно спілкуватися з дитиною, уважно слухати і спостерігати за її діями, обіймати, підтримувати позитивний емоційний стан, керувати засобом влучно сказаного слова, прикладів етичного змісту з творів дитячої літератури; гратися разом за потреби, адже саме в грі діти добре самотерапуються й розвиваються. Отже, зазначене питання потребує розроблення практичних рекомендацій для батьків і педагогів щодо формування мовлення дітей дошкільного віку в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Богданець-Білоskalенко Н.І. У барвистому віночку. Хрестоматія. Навч. посібник для роботи з дітьми у дошкільних навчальних закладах / Упор. Наталія Іванівна Богданець-Білоskalенко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 728 с.
2. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія. Київ: НІСД, 2011. 336 с.
3. Товкач І. Є. Формування мовлення у дитини дошкільного віку в умовах війни як складника української національної ідентичності. *Збірник матеріалів «Україно моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки»*: зб. тез III Міжнародній науковій онлайн -конференції присвячена всесвітньому дню вишиванки 19 травня 2022р. за наук. ред. д.пед.н. Н.І. Богданець-Білоskalенко (електронне видання): Педагогічна думка, 2022. С. 66-71.

Товстоног Ю. В.

*здобувач вищої освіти II магістерського рівня
спеціальності «Дошкільна освіта»*

*Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник: Пригодій М. А.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри промислової інженерії та сервісу

*Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Розвиток мислення дитини середнього дошкільного віку є складним й тривалим процесом, який має здійснюватися